

Bog anmeldelser.

G. CASSEL. **The nature and necessity of interest.**
London 1903. Macmillan & Co. (XII + 188 S.; 6 sh.).

Dr. Cassel har en stor Forfattervirksomhed bag sig. Han begyndte som en abstrakt Værditeoretiker med en matematisk Rustning, der ikke gav Walras' noget efter i Tunghed. Han var aldrig en ensidig Grænsenyttetilhænger, men stod — og staar — paa det Grundlag, hvor Grænseforbrugers og Grænseproducents sammenfaldende Priser bestemmer Markedsprisen. Derefter skrev han en Del Afhandlinger — oftest paa Tysk — som var meget let tilegnelige, men af et ringere videnskabeligt Gehalt. Hans forrige Bog »Retten til det fulde Arbejdsudbytte« var en god Bevisførelse for — om ikke Rentens Nødvendighed, saa for, at der gjordes Reduktioner i Arbejdernes Løn, for at lægge til Side og danne ny Kapital i et fremskridende Samfund. Som populær Bog var den et fortræffeligt Arsenal; jeg anmeldte den derfor meget rosende i et herværende Dagblad; skulde jeg have anmeldt den i et Fagblad, var Rosen bleven mere forbeholden. Der er en stor Fare for en økonomisk Forfatter ved at jage efter Lettilegnelighed, og den er, at baade Originaliteten, Nøjagtigheden og de videnskabelige korrekte Slutninger bliver svage og udtyndede. I sit sidste Skrift, der er udkommen paa engelsk, »Rentens Natur og Nødvendighed«, vender Forf. tilbage til de videnskabelige Enemærker. Han fortæller, han har været

Bog anmeldelser.

G. CASSEL. **The nature and necessity of interest.**
London 1903. Macmillan & Co. (XII + 188 S.; 6 sh.).

Dr. Cassel har en stor Forfattervirksomhed bag sig. Han begyndte som en abstrakt Værditeoretiker med en matematisk Rustning, der ikke gav Walras' noget efter i Tunghed. Han var aldrig en ensidig Grænsenyttetilhænger, men stod — og staar — paa det Grundlag, hvor Grænseforbrugers og Grænseproducents sammenfaldende Priser bestemmer Markedsprisen. Derefter skrev han en Del Afhandlinger — oftest paa Tysk — som var meget let tilegnelige, men af et ringere videnskabeligt Gehalt. Hans forrige Bog »Retten til det fulde Arbejdsudbytte« var en god Bevisførelse for — om ikke Rentens Nødvendighed, saa for, at der gjordes Reduktioner i Arbejdernes Løn, for at lægge til Side og danne ny Kapital i et fremskridende Samfund. Som populær Bog var den et fortræffeligt Arsenal; jeg anmeldte den derfor meget rosende i et herværende Dagblad; skulde jeg have anmeldt den i et Fagblad, var Rosen bleven mere forbeholden. Der er en stor Fare for en økonomisk Forfatter ved at jage efter Lettilegnelighed, og den er, at baade Originaliteten, Nøjagtigheden og de videnskabelige korrekte Slutninger bliver svage og udtyndede. I sit sidste Skrift, der er udkommen paa engelsk, »Rentens Natur og Nødvendighed«, vender Forf. tilbage til de videnskabelige Enemærker. Han fortæller, han har været

6 Aar om Bogen, og det maa ærligt siges, at Resultatet ikke er den lange Tid værd. Han forklarer meget godt de Elementer, der bestemmer Opsparingens Mængde og Rentens Indvirken herpaa, altsaa Udbudssiden af Kapital; men Spørgsmaalet om, ikke blot hvor stor Rente der fordres, men ogsaa, hvor stor Rente der kan gives, og hvorfor denne gives, lader han faktisk ligge.

Hele Rentespørgsmaalet reduceres for ham til et Spørgsmaal om den udsatte Nydelses Betydning. Idet vi opløser Kapital i Arbejde og »Venten« (∴ Abstinence), faar vi, at Efterspørgsel efter Kapital er Efterspørgsel efter »Venten«. Renteproblemet reduceres da til en Lære om Prisen paa Abstinens, hvormeget der er udbudt, og hvormeget der er efterspurgt.

Forf. begynder med en historisk Oversigt over Udviklingen af Renteteorien, viser den kanoniske Opfattelse, hvorledes denne omformes, da man indser at det ikke er Penge, men reel Kapital, der laanes. Hos Turgot finder han den Definition, han anser for den klareste, at Rente er Prisen for Brugen af en given Varemængde over et vist Tidsrum.

Vi naar til Ad. Smith, der finder Rente nødvendig for at fremkalde en tilstrækkelig Forsyning med Kapital, og fordi Nødvendigheden af Udlæg kræver en voksende Kapital. Hos Say finder Forf. første Gang Begrebet Rente adskilt fra Profit. Hos Ricardo finder vi, at Renten er det tilbageblivende, efter at Jordrenten er betalt og Arbejderen har faaet sit Subsistensminimum; Malthus, hvis Teori stilles i Skygge for Ricardos, ser at Kapitalens Sjældenhed indvirker paa Rentens Højde.

Hos Bastiat og Senior træder Abstinenteorien frem, og allerede Bastiat ser den Tjeneste at vente (∴ udsætte sin Nydelse) som en produktiv Faktor.

Læren om Marginalproduktiviteten som rentebestemmende, som vi alt har bl. a. hos v. Thünen, faar sin Udvikling hos Jevons. Kapitalen kan nu bruges 1) til at forøge Øjeblikkets Produktion og 2) til at forlænge

Produktionsperioden; Jevons ser for meget paa det sidste. Forf. sætter Jevons' Fortjenester højere end Böhm-Bawerks. Derefter kritiserer Forf. skarpt Böhm-Bawerk, om end med ikke ringe Ensidighed, og tilmed naar Forf. ikke længere end den østrigske Økonom. I Virkeligheden er hele denne Kritik af Böhm-Bawerk noget selvbehagelig og minder om de daarligste tyske Eksempler, det er en Strid om et Komma, Forf.s Kritik her er ikke Videnskab, men Videnskaber, — af den Art de lærde Doctores og Professores opførte i Peder Paars.

Efter at have gennemgaaet Spørgsmaalet historisk, er Forf. naaet til det Resultat, at han akcepterer Turgots før nævnte Formel for Rente som Pris for en selvstændig Faktor i Produktionen, og den Faktor kan passende kaldes »Venten eller Abstinence«.

Forf. gaar nu over til sin egen Analyse. For at skaffe Forraad og Produktionsmidler maa nogle udsætte deres Nydelse.

Der er Efterspørgsel efter Abstinens a) fordi visse Goder — som Hus og Møbler — ikke kan konsumeres paa een Gang og b) fordi Produktionsgoder først oplides efterhaanden. Jo mere holdbare Varer Publikum vil have, og jo flere Produktionsmidler man vil substituere for Arbejdet, des større »Venten« kræves der.

Forf. undersøger, hvorvidt der er mere Brug for »Venten« i vor Tid end ellers. Jo lavere Renten er, des mere vil Folk kræve »Venten«; hvis Renten var Nul, vilde man bygge Huse, der først skulde bruges om 100 Aar. — Derefter viser Forf., at Renten indvirker paa Substitutionen af Kapital for Arbejde.

Forf. viser altsaa her med mange gode Eksempler, hvorledes Rentens Højde bestemmer Omfanget af Brugen af Kapital, men han forklarer ikke, hvorfor Laantager vil betale Rente og hvorledes denne Rente sættes. Han forklarer Reaktionen, ikke Aktionen.

Bedre er Afsnittet om hvorledes Kapitalen dannes og Rentens Indflydelse herpaa. Den Belønning, Grænse-

abstinensen fordrer, er Renten. Dette er faktisk Böhm-Bawerks Lære, tilmed ikke saa godt formuleret.

Forf. undersøger, i hvilke Tilfælde Rentens Højde paa- virker Opsparingen, og kommer gennem en Sidestillen af Kapitalrente med en begrænset Annuitet til det Resultat, at under $1\frac{1}{2}$ pCt. kan Renten ikke falde uden at standse Opsparingen. Jeg skal ikke gengive hans Analyse her, da jeg tror den kun gælder for Middelklassen og hverken for Arbejdere eller de helt rige. I de sidste Kapitler rekapitulerer Forf. et tidligere Skrift og viser, at hvis Arbejderen fik det fulde Udbytte af sit Arbejde, var al Opsparen umulig i et socialistisk Samfund.

Dr. Cassel er en flink Økonom, men vil aldrig komme op blandt dem, der sætter Mærker i deres Lands Literatur, hverken i Form eller Indhold. Han er flittig og kyndig, kender alle sin Videnskabs Løvefødter og Gesveitsninger og er fortrolig med den økonomiske Proces, han er all right; — men alligevel, han hører — for at tale i hans egen Jargon — til de Faktorer, der kan ombyttes med andre. Han er ganske vist over Gennemsnittet af de tyske Professorer, lærd, kyndig og omstændelig, Fagmand helt igennem, men uden den Prægning, der er Skillemærket mellem Menneskene.

Laurits V. Birck.

FERNANDO LINDERBERG. **Kristendommen og den sociale Udvikling.** I. Oldtidens sociale Tilstande og Kristendommens Gennembrud. Kbhvn. 1903. Lehmann & Stage. (193 S.).

Enhver Læser, der er nogenlunde øvet i lidt forfatterfysiognomiske Iagttagelser, vil let opnaa en vis Færdighed i at tage Maal af en Bogs Indhold, allerede saa at sige af dens Titel og dens Forfatternavn. Og den blaserte eller forretningstravle, for hvem det ikke kommer an paa et Par ny Enkeltheder mer eller mindre, vil hurtig ved et Par Siders Indkig kunne gøre Bog paa Bog »færdig«, med en behagelig Fornemmelse af, at man forud kender Facit